

FORMACIÓ I ORIENTACIÓ PERSONAL I PROFESSIONAL

1. Presentació

Una de les finalitats de l'educació bàsica és contribuir al desenvolupament integral de tot l'alumnat, així com a la preparació per a la participació activa en la vida econòmica, social i cultural amb autonomia, responsabilitat, actitud crítica i habilitats per a adaptar-se als canvis i transicions.

Des de la matèria de Formació i Orientació Personal i Professional es pretén que, integrant en el currículum competències que proporcionen a l'alumnat experiències d'aprenentatge sobre si mateix, coneixement de l'entorn i del món laboral, es contribuïska a reforçar l'acció orientadora i es fomente una major maduresa vocacional de l'alumnat amb projecció cap al futur.

Aquesta matèria està vinculada a un gran nombre dels objectius considerats com a metes de l'Educació Secundària, entre els quals hi ha el fet que l'alumnat mobilitze els coneixements, les habilitats i les actituds per a participar en la societat de manera activa i responsable, amb iniciativa i confiança en si mateix, i desenvolupe la competència per a aprendre a aprendre, planificar i prendre decisions.

En termes generals, i d'acord amb els objectius educatius i el perfil d'eixida de l'alumnat al final de l'ensenyament bàsic, la matèria integra els coneixements, les destreses i les actituds en el desenvolupament de les seues competències específiques, que permetran a l'alumnat entendre els conflictes com a consubstancials a la vida i resoldre'ls de manera pacífica. També permetrà als i les estudiants aprofitar les oportunitats de la cultura digital des d'una perspectiva crítica i fer-ne un ús ètic i responsable, acceptar la incertesa inherent a la realitat actual i aprendre a controlar l'ansietat, així com desenvolupar habilitats que els permeten continuar aprenent al llarg de la vida. En definitiva, la matèria enllaça directament amb l'objectiu fonamental del perfil d'eixida en finalitzar l'ensenyament bàsic de dotar l'alumnat de les eines imprescindibles perquè desenvolupe un projecte de vida personal, social i professional satisfactori.

En relació amb els principis pedagògics de l'etapa, la matèria fomenta la capacitat d'aprendre per si mateixos i promou el treball en equip per mitjà de la resolució col·laborativa de problemes. Intensifica la inclusió de tot l'alumnat i reforça l'autoestima, l'autonomia, la reflexió i la responsabilitat. I, finalment, és en si mateixa una mesura per a l'orientació educativa, psicopedagògica i professional, un element fonamental en l'ordenació d'aquesta etapa. Així mateix, s'ocupa de manera explícita d'aspectes que es tracten en altres àrees i matèries: l'ús crític i responsable de les tecnologies de la informació i la comunicació, l'educació per a la salut i l'educació emocional i en valors. De manera transversal, connecta amb la comprensió i l'expressió, tant oral com escrita, i considera el llenguatge com el vehicle imprescindible per al coneixement de si mateix, la relació amb els altres i amb l'entorn.

La matèria contribueix al desenvolupament personal, a enfortir el coneixement sobre les pròpies fortaleses i febleses, identificar la influència del grup social i de la cultura, també ajuda a dominar les destreses bàsiques per a l'ús crític de les fonts d'informació i comunicació, potencia l'ús responsable de les tecnologies i, finalment, contribueix a desenvolupar les capacitats d'aprendre a aprendre, aprendre a ser, aprendre a decidir i aprendre a conviure.

La matèria de Formació i Orientació Personal i Professional es concep amb caràcter eminentment pràctic i aplicat. Des d'una metodologia d'aprenentatge activa i experiencial, l'alumnat tindrà la possibilitat d'entrenar habilitats d'autoreflexió, explorar el context i adquirir

eines per a la presa de decisions i per al disseny d'un projecte d'orientació personal, acadèmic i professional. Mitjançant activitats de treball en equip podrà exercitar les habilitats personals i socials necessàries per a participar, crear i desenvolupar-se en els grups humans en els quals interactua i les habilitats que li facilitaran la gestió de les transicions al llarg de la seua vida.

Formació i Orientació Personal i Professional està plantejada com a matèria d'opció per al quart curs de l'Educació Secundària Obligatòria, un curs amb un clar caràcter orientador. Les competències plantejades tenen continuïtat amb les que s'han adquirit durant l'etapa de Primària i els tres primers cursos de l'Educació Secundària Obligatòria, i estan formulades en relació amb el perfil d'eixida de l'alumnat quan finalitza l'ensenyament bàsic.

Cada competència específica va acompanyada d'una descripció que detalla el sentit i la fonamentació del que s'espera que l'alumnat adquirisca, i amplia la informació sobre l'actuació o les actuacions que l'alumnat duria a terme, el context en què ho faria i els sabers que mobilitzaria per a fer-ho. Aquesta descripció ens informa, a més, de les connexions amb les competències clau i els desafiaments del segle XXI.

Els sabers bàsics necessaris per a desenvolupar les competències estan organitzats en tres blocs. El primer se centra en el coneixement de si mateix i, per tant, inclou continguts relatius al coneixement i l'autoreflexió mitjançant l'anàlisi dels processos cognitius i biològics que influeixen en la conducta, l'aprenentatge i les emocions. També s'aborda l'exploració dels valors, les fortaleses i les febleses pròpies i les estratègies per a identificar moments d'ansietat i saber potenciar les capacitats pròpies per a afrontar de manera equilibrada les tensions, els desafiaments i les incerteses que es produeixen al llarg de la vida.

En el segon bloc, coneixement de l'entorn, s'aborden els sabers que permeten conèixer les possibilitats que ofereix el context, tant en l'àmbit personal, com acadèmic i professional. Així mateix, es recullen les estratègies necessàries per a potenciar l'autonomia en la cerca d'informació fiable i actualitzada i a desenvolupar la competència digital.

En el tercer bloc s'aborden els sabers necessaris per a desenvolupar les competències pròpies, tant de la presa de decisions com per a la construcció d'un projecte de vida personal, acadèmic i professional. S'inclouen les fases en el procés de presa de decisions i les estratègies d'incorporació al món laboral.

Finalment, els criteris d'avaluació que s'han establert estan orientats a conèixer el grau d'adquisició de cadascuna de les competències específiques de la matèria; és a dir, el nivell en el qual l'alumnat és capaç de mobilitzar els sabers conceptuals, procedimentals i relatius a les actituds i els valors en l'àmbit personal, social, acadèmic i professional.

2. Competències específiques de la matèria

2.1. Competència específica 1

Identificar en si mateix alguns processos psicològics bàsics implicats en l'aprenentatge, la conducta i les emocions, i desenvolupar processos d'autoregulació que li permeten un aprenentatge al llarg de la vida.

2.1.1. Descripció de la competència 1

El coneixement de si mateix i la construcció de la personalitat pròpia són elements fonamentals en el procés de planificació del projecte de vida personal, social i professional. S'inicia durant la infància i és clau en l'adolescència per a adquirir el control sobre les decisions pròpies que guien la transició al món adult.

L'adolescent prendrà consciència dels canvis físics i psicològics que es donen durant aquesta etapa vital i com influeixen en el desenvolupament de la personalitat, l'autoestima, la formació de l'autoconcepte i la identitat personal, i desenvoluparà habilitats per a identificar interessos i valors personals.

Aquesta competència suposa una aproximació als processos psicològics bàsics implicats en l'aprenentatge, especialment l'atenció, la motivació i la memòria, les estratègies d'aprenentatge i estudi, el desenvolupament del pensament crític, la creativitat, la curiositat intel·lectual i la persistència; en definitiva, aspectes que contribueixen a desenvolupar processos metacognitius de retroalimentació que li permeten aprendre dels seus errors, millorar les febleses identificades i mantindre conductes que estan afavorint el desenvolupament personal i acadèmic. Resulta clau per a desenvolupar habilitats i actituds que li permeten afrontar l'aprenentatge al llarg de la vida. Així mateix, és essencial prendre consciència dels processos implicats en les emocions i la relació que tenen amb l'aprenentatge i la conducta. I, també, conèixer els fonaments biològics bàsics per a entendre la conducta.

Per a adquirir aquesta competència caldrà explorar i avaluar les fortaleeses, les febleses, les metes, els interessos i els valors personals per a aplicar-los en el disseny del projecte personal, acadèmic i professional, en el qual seran claus les expectatives i l'autopercepció.

Prenent com a referència els grans reptes que planteja el segle XXI, resulta de gran importància desenvolupar una vida saludable i generar hàbits que promoguen la salut personal i col·lectiva. Afrontar aquest desafiament suposa conèixer com funciona l'organisme, els riscos derivats de factors tant personals com socials i fer ús de la ciència per a millorar la salut física i mental. Per tant, els processos de coneixement de si mateix han d'anar orientats a afavorir el benestar emocional i a desenvolupar estratègies per a identificar moments d'ansietat i saber potenciar les capacitats pròpies per a afrontar les tensions, els desafiaments i les incerteses que es produeixen al llarg de la vida de manera equilibrada.

En Primària, l'alumnat comença a ser conscient de les seues emocions, idees i comportaments personals, i s'inicia, al seu torn, en l'ús d'estratègies d'aprenentatge autoregulat. En completar l'ensenyament bàsic, l'alumnat ha de ser capaç tant de regular les emocions i els comportaments, i dirigir la seua motivació cap a l'aprenentatge, com de desenvolupar habilitats per a la reflexió sobre si mateix, l'autoconeixement i la promoció d'un creixement personal constant.

2.2. Competència específica 2

Reconèixer alguns factors personals i socioculturals que intervenen en la comprensió de si mateix en relació amb els altres i en l'adaptació al context social i professional, i respectar i valorar la diversitat.

2.2.1. Descripció de la competència 2.

L'existència de l'ésser humà va lligada a la necessitat intrínseca de ser part d'una comunitat, estar i relacionar-se amb grups socials.

La manera en què pensem, ens expressem i ens relacionem i allò que valorem o percebem està influenciat pels aspectes que componen la cultura del grup social. La construcció de la personalitat es desenvolupa en interacció amb la pertinença a una comunitat. És per això que, per a completar el coneixement propi, resulta imprescindible explorar les relacions interpersonals i l'impacte que tenen sobre si mateix els diversos agents de socialització com la família, l'escola, el grup d'iguals, els mitjans de comunicació i les xarxes socials, entre altres.

A més, és necessari desenvolupar habilitats de pensament crític que permeten a l'alumnat decidir amb autonomia, conèixer i controlar la influència que el grup hi pot exercir, sense

obviar el paper que tenen els estereotips i les atribucions socials.

El context social i econòmic en què ens trobem fa necessari que l'alumnat conega i desenvolupe destreses personals que li permeten el desenvolupament professional i personal en el context d'un món plural i canviant.

En l'entorn laboral es valoren tant les habilitats relacionades amb els coneixements i les destreses tècniques adquirides en l'àmbit acadèmic, com les destreses relacionades amb la comunicació eficaç oral i escrita, la gestió i la planificació, la capacitat de treball en equip o el lideratge. Aquestes últimes s'adquireixen al llarg de la vida i estan directament relacionades amb les habilitats emocionals, socials i cognitives.

És imprescindible, per tant, que l'alumnat tinga l'oportunitat d'explorar, conèixer i entrenar les habilitats emocionals (empatia, control d'emocions i sentiments, maneig de tensions i estrès), les habilitats socials (comunicació assertiva, relacions interpersonals, maneig de problemes i conflictes) i cognitives (presa de decisions, autoconeixement, pensament crític i creatiu) que poden beneficiar la transició a la vida laboral i l'adaptació als canvis que es poden produir al llarg de la seua vida.

Durant l'Educació Primària, l'alumnat participa en activitats comunitàries, en la presa de decisions i la resolució de conflictes i pren consciència dels valors democràtics, els drets humans i la infància, el valor de la diversitat i l'assoliment de la igualtat de gènere i la cohesió social. En acabar l'ensenyament bàsic s'aprofundeix, amplia i desenvolupa una actitud crítica que li permet una participació activa i informada en processos com la presa de decisions o la resolució de conflictes.

2.3. Competència específica 3.

Explorar l'entorn, identificar les oportunitats de desenvolupament personal, acadèmic i professional, i utilitzar de manera crítica la informació.

2.3.1. Descripció de la competència 3.

En un món globalitzat i canviant com l'actual, els contextos acadèmics i laborals són cada vegada més complexos. En l'actualitat hi ha molts itineraris formatius amb opcions i alternatives que l'alumnat necessita conèixer en profunditat per a traçar amb seguretat un camí acadèmic i professional d'acord amb els seus interessos. Es pretén que l'alumnat compte amb estratègies per a explorar l'entorn i buscar oportunitats per al desenvolupament personal, social, acadèmic i professional.

D'altra banda, el mercat laboral està subjecte a canvis constants i en l'actualitat, especialment, està influenciat per la revolució digital. El desenvolupament d'aquesta competència fomenta, mitjançant l'anàlisi de perfils professionals, la formació vinculada i les tendències del mercat laboral, la identificació d'oportunitats per a desenvolupar les seues metes d'aprenentatge i les competències per a l'ocupabilitat, a més d'entendre com funciona el mercat de treball, com trobar un treball, apreciar com i per què estan canviant les indústries i els llocs de treball individuals dins d'aquestes, i els tipus d'habilitats que es necessiten per a progressar.

Un últim aspecte que cal valorar són les tecnologies com una eina fonamental per a l'exploració de l'entorn, que obri noves possibilitats i amplia els horitzons. L'alumnat ha de ser capaç de fer cerques en internet i seleccionar la informació de manera crítica, gestionar el seu entorn personal digital d'aprenentatge permanent i configurar el seu propi mapa de recursos per a l'assessorament que contribuïska a millorar l'autoorientació al llarg de la vida.

El coneixement que adquirisca al llarg de l'escolarització li permetrà entendre i valorar la

realitat que l'envolta per a afrontar els reptes i anar construint el seu projecte de vida al llarg de la pròpia trajectòria personal i professional, així com assumir que la realitat actual es caracteritza per la incertesa i afrontar que cal articular solucions creatives per a poder desenvolupar-se personalment i professionalment amb autonomia.

Durant l'etapa de Primària, l'alumnat s'inicia en la cerca i la selecció d'informació senzilla amb la mediació del o la docent. Quan acaba l'etapa de Secundària, l'alumnat consolida habilitats per a localitzar, seleccionar i contrastar la informació de manera autònoma i ser capaç de fer cerques avançades en internet segons els criteris de validesa, actualitat i fiabilitat. Així mateix, el coneixement de les professions i l'exploració dels interessos vocacionals comença en Primària i s'aprofundeix mitjançant l'acció tutorial i orientadora de tota l'etapa de Secundària.

2.4. Competència específica 4

Definir metes realistes, ajustades al coneixement de si mateix, i utilitzar la informació rellevant per a resoldre la incertesa i adoptar una actitud proactiva en la presa de decisions personals, acadèmiques i professionals.

2.4.1. Descripció de la competència 4.

Les persones estem constantment prenent decisions, triant què fer després de considerar diverses alternatives, fent ús d'eines per a avaluar les diverses possibilitats, tenint en compte necessitats, valors, motivacions, influències i possibles conseqüències presents i futures, tant en la vida pròpia com en la d'altres persones.

La complexitat actual del sistema educatiu i del mercat laboral fan que siga necessària una planificació detallada del procés de presa de decisions acadèmiques i professionals i que l'alumnat desenvolupe les competències necessàries per a gestionar el procés des d'una actitud reflexiva, responsable, sistemàtica i metòdica.

Per a sistematitzar el procés de presa de decisions cal que l'alumnat desenvolupe habilitats d'anàlisi sobre les oportunitats que li ofereix l'entorn, a partir dels seus interessos, valors i expectatives i tenint en compte els factors que poden influir en la presa de decisions com les modes, la pressió social o les conductes d'evitació quan sent temor. Així, comença a definir els primers objectius a manera d'hipòtesi i fa confluïr tota la informació de què disposa, analitza les necessitats, identifica les opcions millors, n'avalua la viabilitat i estableix estratègies de verificació dels resultats previstos.

En aquest procés és fonamental aprendre a anticipar-se a les conseqüències, assumir la incertesa, responsabilitzar-se per les decisions i implementar les accions necessàries per a desenvolupar l'opció triada. És important tindre en compte que qualsevol decisió pot ser errada i requereix tornar a punts anteriors. L'error forma part de la vida i ha de ser útil per a fer front a situacions futures, i el fet d'integrar-lo en el coneixement propi afavorirà un creixement personal constant.

Aquesta competència específica s'exercita durant l'etapa de Primària mitjançant la participació en activitats comunitàries i en la presa de decisions que requereixen actuar amb eficàcia i seguretat. En completar l'ensenyament bàsic, l'alumnat, a més d'identificar les necessitats, també les analitza, avalua les forteses i les febleses pròpies per a aportar solucions valuoses i planifica el procés de presa de decisions, sobre la base de la informació i el coneixement, amb una actitud estratègica, reflexiva i amb el focus en les oportunitats que ofereix l'entorn.

2.5. Competència específica 5

Dissenyar un projecte personal, acadèmic i professional propi i conjugar les necessitats i els interessos personals i vocacionals amb les oportunitats de l'entorn i les destreses necessàries en la presa de decisions.

2.5.1. Descripció de la competència 5.

Aquesta competència, atés que articula un projecte personal, acadèmic i professional, requereix la contribució de totes les altres competències i implica, per part de l'alumnat, planificar els objectius a curt, mitjà i llarg termini, i posar en acció les competències necessàries per a assolir-los. La meta que articula aquesta matèria és que l'alumnat no només desenvolupe estratègies i adquireisca recursos per a la seua autoorientació, sinó que també dissenye el seu projecte personal, acadèmic i professional i mobilitze, al seu torn, les destreses relacionades amb la competència digital i les de qualsevol procés creatiu i d'indagació.

Recollir el resultat de l'anàlisi del coneixement propi és el punt de partida, amb la finalitat d'identificar les àrees de millora per a definir metes personals, dissenyar un pla per a la millora i el creixement personal, i valorar les qualitats i els interessos personals.

Així mateix, caldrà comptar amb la informació de les oportunitats que ofereix el context i fer-les confluïr amb els valors i els interessos personals i vocacionals i la reflexió sobre el futur professional. Per tant, s'establiran unes metes que guien les primeres preses de decisions personals, acadèmiques i professionals coherents amb les seues preferències i aspiracions; en definitiva, s'establirà un full de ruta.

Un aspecte que s'ha de tindre en compte pel que fa al projecte en el vessant acadèmic i professional és que el context social i laboral actual fa necessari que el projecte siga com més ampli i flexible millor, que prioritze la formació continuada com a idea d'aprenentatge al llarg de la vida i que contribuïska al desenvolupament de la carrera professional.

En aquest moment de l'etapa, com a complement de l'anterior, és important introduir els sabers bàsics per a aproximar l'alumnat al mercat laboral mitjançant el desenvolupament de competències per a la cerca activa d'ocupació i el coneixement d'estratègies i recursos bàsics per a l'emprenedoria. Les habilitats previstes en aquesta competència específica contribueixen a augmentar la maduresa personal i l'ocupabilitat.

L'alumnat quan completa l'Etapa de Primària és capaç de planejar objectius a curt termini i reconèixer-ne les limitacions. Quan finalitza Secundària, identifica les oportunitats de desenvolupament personal, social i econòmic que li ofereix l'entorn, és capaç de planejar objectius a mitjà termini i desenvolupa processos per a aprendre dels seus errors.

3. Connexions de les competències específiques entre si, amb les competències d'altres matèries i amb les competències clau.

3.1. Relacions o connexions amb les altres CE de la matèria

Les cinc competències plantejades estan en interacció contínua i es complementen, de manera que contribueixen al desenvolupament d'estratègies i recursos per a l'autoorientació de l'alumnat quan finalitza 4t d'ESO i al llarg de la seua vida.

La CE1, l'autoconeixement, és el primer pas per a l'orientació, implica analitzar els processos propis d'aprenentatge, emocionals i conductuals, i autoregular-los, així com l'exploració dels valors, els interessos o les fortaleses propis. Aquest coneixement és essencial per al desenvolupament de la CE2, CE4 i CE5.

La CE2 complementa l'anterior en el coneixement de si mateix en el context de les interaccions socials i es vincula amb les competències CE1, CE4 i CE5.

La CE3 connecta amb la CE4 i CE5, ja que l'exploració de l'entorn acadèmic i professional ofereix el coneixement necessari per a prendre decisions i dissenyar el projecte personal, acadèmic i professional.

La CE4 posa en acció la resta de competències, la presa de decisions conjuga la CE1, CE2 i CE3 i el resultat es plasma en el desenvolupament de la CE5.

La CE5, atès que articula un projecte personal, acadèmic i professional, requereix la contribució de totes les altres competències, la CE1, CE2, CE3 i CE4.

3.2. Relacions o connexions amb les CE d'altres matèries de l'etapa

La CE1 i la CE2 són competències relacionades amb totes les matèries de l'etapa, el coneixement de si mateix, de com aprén i es relaciona amb els altres, es posen en joc en qualsevol situació d'aprenentatge i convivència en el context escolar. Així mateix, la CE4 contribuirà a millorar la presa de decisions present en les diverses matèries.

I viceversa, la resta de matèries també contribuiran al desenvolupament de les competències d'aquesta matèria. Totes les competències de les matèries de llengües són imprescindibles per al desenvolupament de les competències plantejades en Formació i Orientació Personal i Professional i en vertebraren l'aprenentatge. Es posen en acció en els processos comunicatius en els àmbits personal, social, acadèmic i professional, són un instrument essencial en l'autoconeixement i el coneixement de l'entorn i fonamentals en el desenvolupament dels projectes personals i professionals.

Una de les matèries amb la qual presenta una gran vinculació és la de Valors Ètics i Cívics, especialment les CE1, CE2, CE4 i CE6, que es relacionen amb les CE1, CE2, CE4 i CE5 de Formació i Orientació Personal i Professional en la mesura que contribueixen a la gestió emocional en situacions de conflicte, l'ús del diàleg per a arribar a acords, la identificació d'estereotips i la responsabilitat i la justícia social en les nostres accions per a combatre la desigualtat.

La matèria de Geografia i Història també hi està estretament relacionada, les seues CE4, CE7 i CE8 es relacionen amb totes les competències de la matèria de Formació i Orientació Personal i Professional, des de l'anàlisi de l'activitat econòmica a l'assumpció de valors democràtics i la participació en projectes que afavorisquen un entorn social més just i solidari.

En aquest sentit, Cultura Clàssica, en les CE1 i CE2, contribueix a aquest coneixement del món i el funcionament social, i es relaciona especialment amb la CE2 de Formació i Orientació Personal i Professional.

Des d'Educació Plàstica i Visual, la CE2, la CE4 i la CE5 es relacionen amb la CE1, CE3 i CE5 de Formació i Orientació Personal i Professional, ja que afavoreixen el procés creatiu necessari per a millorar les habilitats personals, l'ús dels recursos digitals i són imprescindibles en l'elaboració de qualsevol projecte. De la mateixa manera contribueix la CE4 de Música i la CE3 d'Educació Física.

Seguint amb la matèria d'Educació Física, també presenten una vinculació la CE1 i la CE5 amb la CE1, CE4 i CE5 de Formació i Orientació Personal i Professional, ja que contribueixen a millorar el benestar físic i mental i la promoció d'hàbits de vida saludables.

Trobem una relació estreta entre les CE2, CE5 i CE7 de Tecnologia i Digitalització i totes les competències de Formació i Orientació Personal i Professional. Són fonamentals aquestes competències per a l'exploració de l'entorn virtual en els àmbits personal, social, acadèmic i professional, també per la contribució que tenen al desenvolupament dels àmbits esmentats i en el procés creatiu d'elaboració de projectes.

La CE1 i la CE8 de Matemàtiques es vinculen amb les CE2, CE3 i CE4 de Formació i Orientació Personal i Professional en la mesura que s'aborda la resolució de problemes socials i professionals i la gestió de les emocions davant de la incertesa i l'error per a millorar els processos d'aprenentatge.

Biologia es relaciona en les seues CE2, CE3 i CE5 amb la CE1, la CE3, la CE4 i la CE5 de Formació i Orientació Personal i Professional quant al plantejament pel que fa a l'ús de la ciència per a analitzar els problemes i trobar-hi solucions, en el desenvolupament del pensament crític i l'ús de fonts fiables d'informació i en el desenvolupament d'hàbits de vida saludables i la prevenció de les addiccions i les situacions de risc.

La matèria de Física i Química està relacionada en les seues CE3 i CE4 amb les CE1, CE2, CE3 i CE4 de Formació i Orientació Personal i Professional en la mesura que coincideixen en l'ús del coneixement científic com a instrument del pensament crític i la importància de la ciència en els avanços socials i en l'ús del coneixement.

La matèria optativa de 2n d'ESO, Emprenedoria Social i Sostenible, es relaciona en la CE1 i CE2 amb la CE2 i CE4 de Formació i Orientació Personal i Professional en la mesura que afavoreixen el desenvolupament de les destreses per a identificar qualitats personals i les habilitats socioemocionals per al treball en equip, afavorir els processos de presa de decisions i afrontar les diverses transicions al llarg de la vida.

La matèria d'Economia i Emprenedoria en les seues C1, C2 i C5 es relaciona amb la C2, C4 i C5 de Formació i Orientació Personal i Professional en la mesura que les dues coincideixen a plantejar el disseny i el desenvolupament d'un projecte personal i desenvolupar habilitats socials i emocionals per al treball en equip i les estratègies de comunicació eficaç.

Finalment, cal assenyalar la vinculació directa de la matèria Formació i Orientació Personal i Professional amb l'orientació acadèmica i professional que es du a terme durant tota l'etapa i especialment en 4t d'ESO.

3.3. Relacions o connexions amb les competències clau

El quadre adjunt mostra que hi ha una relació especialment significativa i rellevant entre les cinc competències específiques d'aquesta matèria i algunes competències clau incloses en el perfil d'eixida de l'alumnat quan acaba l'educació bàsica. En tots els casos, aquesta relació opera en les dues direccions. D'una banda, l'adquisició i el desenvolupament de les competències específiques assenyalades contribueix a adquirir i desenvolupar les competències clau amb les quals estan estretament vinculades, i d'altra banda, aquestes competències clau tenen un paper important en l'adquisició i el desenvolupament de les competències específiques assenyalades.

	CCL	CP	CMCT	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
CE1	X		X	X	X		X	X
CE2	X			X	X	X		
CE3	X	X		X				
CE4	X		X		X		X	
CE5	X	X	X	X	X		X	X

Competències clau del perfil d'eixida de l'alumnat al final de l'ensenyament bàsic

- CCL: Competència en comunicació lingüística
- CP: Competència plurilingüe
- CMCT: Competència matemàtica i competència en ciència i tecnologia
- CD: Competència digital
- CPSAA: Competència personal, social i d'aprendre a aprendre
- CC: Competència ciutadana
- CE: Competència emprenedora
- CCEC: Competència en consciència i expressió culturals

En primer lloc, totes les competències de la matèria Formació i Orientació Personal i Professional es relacionen amb la competència en comunicació lingüística. El llenguatge és el vehicle per a conèixer-se millor, per a relacionar-se amb els altres i comprendre el context social, per a explorar les opcions acadèmiques i professionals, per a prendre decisions i per a dissenyar projectes. La CCL és la base del pensament i de la construcció del coneixement.

En segon lloc, la CE1 es relaciona amb la CPSAA en la mesura que les dues pretenen millorar les competències personals a partir de la reflexió sobre si mateix, l'autoconeixement, el creixement personal, aprendre a aprendre i el desenvolupament de la metacognició, el benestar físic i emocional i la promoció d'una vida saludable.

En tercer lloc, la CE2, de la mateixa manera que l'anterior, es relaciona amb la CPSAA en el vessant social del coneixement propi, la gestió dels conflictes, el treball en grup i l'ús d'estratègies cooperatives. A més, es vincula amb la CC, ja que s'analitza la dimensió social de la identitat personal i la interacció amb els altres en els diversos contextos socioinstitucionals, i aborda el valor de la diversitat i la justícia social.

En quart lloc, la CE3 està connectada a la CD en la mesura que implica l'ús de la tecnologia en l'exploració de l'entorn personal, acadèmic i professional i, en particular, l'ús crític de la informació d'internet, la identificació de fonts fiables i la gestió de la informació. La CP permetrà a l'alumnat ampliar el coneixement de l'entorn més enllà de les nostres fronteres.

En cinqué lloc, la CE4 es vincula a la CE en la detecció de necessitats i oportunitats, el pensament estratègic i la presa de decisions. També amb la CPSAA en la validació i la contrastació d'informació per a obtenir conclusions i definir metes realistes per a resoldre la incertesa. I amb la CMCT en l'aplicació del pensament científic per al plantejament d'hipòtesis i la indagació.

En sisé lloc, la CE5 es relaciona amb la CPSAA en l'establiment de metes personals, l'autoavaluació del procés de presa de decisions, la planificació d'objectius a mitjà i llarg termini i la gestió de l'aprenentatge al llarg de la vida. També es relaciona amb la CCEC en l'expressió d'idees, opinions, sentiments i emocions de manera creativa i oberta, i amb la CD en l'elaboració del projecte personal, acadèmic i professional. Així mateix, es relaciona amb la CE quan conjuga les necessitats i els interessos personals i vocacionals juntament amb les oportunitats de l'entorn i les destreses necessàries en la presa de decisions per a portar-les a l'acció mitjançant la planificació i la gestió de projectes.

4. Sabers bàsics

4.1. Introducció

La selecció dels sabers bàsics respon als que es consideren necessaris per al desenvolupament de les competències específiques. L'organització, per la seua banda, es correspon amb les diverses fases de l'orientació personal, acadèmica i professional, i està

vinculada directament al pla d'orientació acadèmica i professional que es desenvolupa en els centres educatius. S'estableixen tres blocs de sabers que són necessaris per a l'adquisició i el desenvolupament de les cinc competències específiques de la matèria.

El primer bloc és el que està dedicat al coneixement propi, tant en el coneixement dels processos d'aprenentatge propis, la regulació emocional i de la conducta i altres aspectes clau per a l'autoconeixement, com en la interacció amb els altres per a identificar àrees de millora per al desenvolupament personal i social, i valorar la cultura, els factors socials i les habilitats necessàries. Per a fer-ho, s'ha de tindre en compte la contribució de la psicologia, la sociologia o l'antropologia en els vessants més pràctics i aplicats.

El segon bloc reuneix els continguts relacionats amb l'exploració de l'entorn personal, acadèmic i professional, la utilització i la gestió de diverses fonts d'informació, l'anàlisi de les oportunitats de desenvolupament personal i social que ofereix l'entorn i el coneixement de les opcions per a la formació i l'ocupació.

El tercer bloc recull els sabers necessaris per a la presa de decisions, per al desenvolupament personal i per a l'orientació acadèmica i professional i les estratègies de l'anàlisi del món laboral.

4.2. Sabers bàsics

Bloc 1 Autoconeixement i relacions interpersonals

Subbloc 1.1. Processos psicològics bàsics i fonaments biològics de la conducta

- Processos psicològics bàsics implicats en l'aprenentatge.
- Processos psicològics bàsics implicats en les emocions.
- Fonaments biològics de la conducta.

Subbloc 1.2. Coneixement de si mateix

- Adolescència i formació de la identitat.
- Fortaleses, febleses, metes, interessos i valors.
- Autopercepció, expectatives i autoeficàcia.
- Conductes de risc, addiccions i hàbits de vida saludables.
- Habilitats per a la vida: cognitives, emocionals i socials.
- Afrontament de la incertesa i l'estrés.
- Habilitats d'organització i gestió.
- Autoconeixement vocacional.
- Oci i temps lliure.
- Autonomia personal.

Subbloc 1.3. Interaccions socials

- Cultura i desenvolupament individual i social.
- Desenvolupament personal dins del grup. Influència de la pressió del grup.
- Consciència social i compromís amb la justícia social.
- Valor de la diversitat.
- Convivència i resolució pacífica dels conflictes.
- Atribucions socials i estereotips.

- Habilitats per a relacionar-se i per a la comunicació eficaç.

Bloc 2 Exploració de l'entorn personal, acadèmic i professional

Subbloc 2.1. Fonts d'informació per al desenvolupament personal, acadèmic i professional

- Internet i altres fonts d'informació.
- La fiabilitat de les fonts i actualitat de la informació.
- Serveis d'orientació en l'entorn personal, acadèmic i laboral.
- Mapa de recursos d'informació i assessorament.

Subbloc 2.2. Oportunitats de desenvolupament personal i social

- Oportunitats de participació activa per al compromís social.
- Opcions per al desenvolupament d'habilitats i competències personals i socials.

Subbloc 2.3. Formació acadèmica i professional

- Camps professionals i formació associada.
- Ocupacions professionals i estils de vida.
- Batxillerat, Formació Professional i altres opcions d'estudis després de 4t d'ESO.
- Titulacions, graus, qualificacions i programes de formació: oferta, accés, vinculacions i continuïtat acadèmica i professional.
- Oportunitats acadèmiques en altres països.

Subbloc 2.4. Món laboral

- Exploració i descobriment de l'entorn de treball.
- Opcions de treball per compte d'altri i iniciativa emprenedora.
- Mercat laboral i relacions en entorn de treball.
- Revolució digital en l'entorn laboral.

Bloc 3 Procés de presa de decisions i disseny d'un projecte personal, acadèmic i professional

Subbloc 3.1. Procés de presa de decisions

- Anàlisi reflexiva, sistemàtica i metòdica per a la presa de decisions.
- Identificació de les opcions millors i plantejament d'hipòtesis i la viabilitat que tenen.
- Factors que influeixen en les decisions.
- Assumpció de responsabilitats i anàlisi dels riscos.
- Verificació dels resultats i detecció d'errors.

Subbloc 3.2. Presa de decisions per al desenvolupament personal

- Qualitats personals i suports de l'entorn.
- Habilitats per a la gestió de la carrera.
- Metes personals.
- Planificació d'estratègies per a millorar el desenvolupament i el benestar personal i social.

Subbloc 3.3. Presa de decisions acadèmiques i professionals

- Descobriments dels interessos vocacionals i prioritització de les necessitats.
- Oportunitats acadèmiques i professionals, valoració de les que millor s'adapten a les qualitats i interessos personals.
- Identificació de l'itinerari formatiu i d'altres àrees de millora de les competències acadèmiques i professionals.
- Suports i recursos amb els quals es compta i dificultats que s'han de superar per a assolir els objectius.
- Pla d'orientació acadèmica i professional. Establiment d'un full de ruta.

Subbloc 3.4. Aproximació a la incorporació al món laboral i aprenentatge al llarg de la vida

- Estratègies i instruments per a la cerca activa d'ocupació.
- Estratègies i recursos bàsics per a l'emprenedoria.
- Entorn personal d'aprenentatge per al desenvolupament personal, acadèmic i professional al llarg de la vida.
- Aproximació al concepte de desenvolupament de la carrera professional.

5. Situacions d'aprenentatge per al conjunt de les competències de la matèria

Les situacions d'aprenentatge han d'estar connectades amb els desafiaments principals del segle XXI i amb els objectius de l'etapa de l'Educació Secundària Obligatòria (ESO). Permeten oferir un context pràctic per al desenvolupament i l'adquisició de les competències.

Com a marc general de les situacions d'aprenentatge, amb l'objectiu d'atendre la diversitat d'interessos i necessitats de l'alumnat, s'incorporaran els principis del disseny universal d'aprenentatge, que ens asseguraran que no hi haja barreres que impedisquen l'accessibilitat física, cognitiva, sensorial i emocional per a garantir-ne la participació i l'aprenentatge.

Donat el caràcter eminentment pràctic d'aquesta matèria, les situacions d'aprenentatge promouran que l'alumnat aconseguisca afermar la seua autonomia mentre desenvolupa estratègies que li resultaran útils més enllà de l'aula. Per tant, és fonamental dissenyar activitats que permeten la pràctica i l'entrenament en les diverses habilitats que es proposen i realitzar-les tant individualment com en equip. El paper del professorat serà fonamental per a guiar la pràctica i oferir la retroalimentació necessària.

Les situacions d'aprenentatge hauran de ser variades i autèntiques i estar connectades tant amb el món real com amb les experiències i els interessos de l'alumnat. Les metodologies actives promouran el treball individual, així com la interacció, la col·laboració i la cooperació entre iguals, de manera que afavoriran que l'alumnat prenga decisions cada vegada més autònomes.

S'haurien de plantejar situacions de reflexió que ajudaran l'alumnat a prendre consciència del que ha après i les decisions que ha pres, així com a conèixer-se, com a estudiants, des d'una mirada que tinga en compte la seua trajectòria i que incloga les seues experiències d'aprenentatge fora i dins de l'escola.

És fonamental dissenyar situacions d'aprenentatge que vinculen el context educatiu i el context social en què es desenvolupa el nostre alumnat, per mitjà de la participació activa tant en la vida del centre com en el seu entorn local, de manera que prenguen consciència de la contribució de les seues accions en el benestar individual i col·lectiu. En aquest sentit pot ser útil plantejar activitats solidàries o desenvolupar projectes d'aprenentatge i servei.

L'autoconeixement s'afavorirà amb situacions d'aprenentatge, tant individuals com col·lectives, que plantegen reptes a l'alumnat, que promoguen la reflexió sobre si mateix i sobre les relacions del grup o que utilitzen estratègies i eines per al coneixement intrapersonal i interpersonal. Per exemple, qüestionaris d'interessos, estudis de cas, tècniques per a afrontar l'estrés davant de situacions d'incertesa o de canvi, simulacions en grup per a entrenar habilitats socials i emocionals, dinàmiques de grup en què s'assagen habilitats comunicatives en contextos socials i laborals, assemblees i debats, entre altres.

Seria interessant, per a contribuir al desenvolupament de les competències plantejades, que les situacions d'aprenentatge es dissenyen tant en el context escolar com en l'entorn pròxim de l'alumnat; per exemple, situacions que permeten a l'alumnat conèixer aspectes acadèmics i professionals del seu entorn, que poden incloure visites a centres de formació, trobades amb estudiants, tallers de cerca d'informació, etc.

En aquest sentit, les situacions d'aprenentatge també es poden enfocar al món professional mitjançant activitats en les quals s'utilitza la creació d'empreses per part de l'alumnat i es genera un aprenentatge vivencial, la simulació d'entrevistes de selecció, l'elaboració del currículum, visites a empreses, experiències en centres de treball, projectes d'investigació sobre les professions de la família o de persones pròximes, trobades amb professionals, fires de formació i ocupació, etc.

Una de les situacions d'aprenentatge més específiques d'aquesta matèria és la que guia l'alumnat en l'elaboració del projecte personal, acadèmic i professional. A més de les activitats necessàries per a obtenir la informació i prendre decisions, s'utilitzaran les tecnologies com a font de recursos i com a eina de desenvolupament del projecte.

6. Criteris d'avaluació

Competència específica 1

Identificar en si mateix alguns processos psicològics bàsics implicats en l'aprenentatge, la conducta i les emocions, i desenvolupar processos d'autoregulació que li permeten un aprenentatge al llarg de la vida.

1.1. Reconèixer els processos cognitius i emocionals bàsics i reflexionar sobre el propi aprenentatge.

1.2. Reconèixer i gestionar l'ansietat en situacions d'estrés, en els contextos personals, acadèmics i professionals, mitjançant estratègies de control de les emocions.

1.3. Identificar i analitzar críticament les forteses, les febleses, les metes, els interessos i els valors personals per a aplicar-los en la planificació del projecte personal, acadèmic i

professional.

1.4. Reconéixer situacions de risc i hàbits de vida saludables, investigar de manera rigorosa els mitjans per a millorar la salut física i mental, i utilitzar la informació adquirida per a millorar els hàbits de la vida quotidiana.

Competència específica 2

Reconéixer alguns factors personals i socioculturals que intervenen en la comprensió de si mateix en relació amb els altres i en l'adaptació al context social i professional, i respectar i valorar la diversitat.

2.1. Analitzar les habilitats socioemocionals necessàries per a actuar en els contextos interpersonals i professionals i planificar algunes estratègies per a millorar-les.

2.2. Identificar creences i valors culturals i socials que influeixen en la construcció de la identitat personal.

2.3. Analitzar i argumentar els drets de les persones, valorar la diversitat i plantejar accions davant de les situacions de violència i exclusió.

2.4. Participar de manera activa en dinàmiques de treball grupal i cooperatiu, contribuir a l'elaboració de projectes col·laboratius i posar en acció habilitats comunicatives i estratègies que permeten arribar a consensos.

2.5. Investigar els biaixos i els estereotips que poden influir en la construcció d'expectatives sobre les possibilitats personals, acadèmiques i professionals.

Competència específica 3

Explorar l'entorn i identificar les oportunitats de desenvolupament personal, acadèmic i professional i utilitzar de manera crítica la informació.

3.1. Buscar, seleccionar i manejar críticament informació de diverses fonts per a prendre decisions vocacionals dels àmbits personal, acadèmic i professional.

3.2. Participar activament en les visites a centres de formació i centres de treball i analitzar la informació significativa.

3.3. Explorar els diversos camps professionals i conèixer els requisits, les vies d'accés, els estudis necessaris i les condicions laborals.

3.4. Investigar i analitzar les característiques del mercat laboral, els canvis de l'entorn professional i productiu i les ocupacions emergents, i detectar les habilitats que millor s'adapten a aquesta nova realitat.

3.5. Identificar les diverses opcions d'ocupació a partir de les possibilitats d'inserció per compte d'altri i per compte propi, i explorar les relacions presents en cadascuna d'aquestes.

Competència específica 4

Definir metes realistes, ajustades al coneixement de si mateix, i utilitzar la informació rellevant per a resoldre la incertesa i adoptar una actitud proactiva en la presa de decisions personals, acadèmiques i professionals.

4.1. Analitzar el context social, en relació amb la família, les amistats, la situació

econòmica i les oportunitats acadèmiques i professionals, i valorar els suports amb els quals es compta i les dificultats que s'han de superar.

4.2. Identificar les qualitats personals i els suports de l'entorn amb què afrontar amb eficàcia nous reptes i facilitar el procés de transició a la vida adulta.

4.3. Contrastar i comparar la informació recopilada, plantejar hipòtesis i identificar les opcions que millor s'adapten als nostres interessos i avaluar-ne la viabilitat.

4.4. Verificar en el procés de presa de decisions si els passos ens condueixen a la meta correcta o cal fer ajustos o replantejar els objectius.

4.5. Prendre decisions a partir dels valors i les expectatives pròpies sense cedir a modes, pressió social o conductes d'evitació, i assumir la responsabilitat de les decisions.

Competència específica 5

Dissenyar un projecte personal, acadèmic i professional propi i conjugar les necessitats i els interessos personals i vocacionals amb les oportunitats de l'entorn i les destreses necessàries en la presa de decisions.

5.1. Prioritzar les necessitats i identificar els interessos personals i vocacionals mitjançant l'exploració de les oportunitats acadèmiques i professionals que ofereix l'entorn i mostrar les destreses necessàries en el procés de presa de decisions.

5.2. Explorar el món laboral i extraure conclusions sobre el futur professional propi.

5.3. Construir l'entorn personal d'aprenentatge per al desenvolupament personal, acadèmic i professional al llarg de la vida.

5.4. Elaborar un projecte personal, acadèmic i professional propi i incorporar l'autoconeixement, el coneixement de l'entorn acadèmic i professional i l'aproximació al món laboral.